

SAŁD NAJWYŻSZY
Rzeczypospolitej Polskiej

Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego

Do druku nr 1221

Warszawa, dnia 30 czerwca 2021 r.

BSA 1.022.1.2021

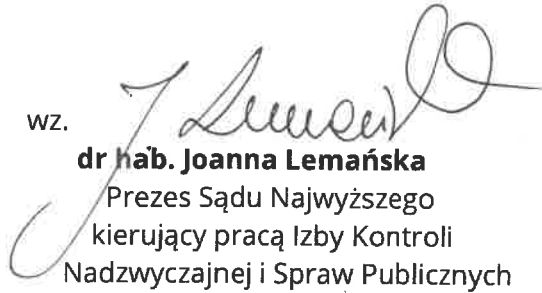
SEKRETARIAT Z-CY SZEFA KS
L.dz. DS.175.470.21
Data wpływu 06.07.2021 r.

Pan
Dariusz Salamończyk

Zastępca Szefa
Kancelarii Sejmu

W odpowiedzi na pismo z dnia 27 maja 2021 r., SPS-WP.020.165.5.2021, działając na podstawie art. 1 pkt 4 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym (t.j. Dz.U. z 2021 r. poz. 154) w załączeniu uprzejmie przesyłam uwagi Sądu Najwyższego do przedstawionego przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej *projektu ustawy o zmianie ustawy o usługach płatniczych*.

wz.

dr hab. Joanna Lemańska
Prezes Sądu Najwyższego
kierujący pracą Izby Kontroli
Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych

WYDZIAŁ OBSŁUGI PREZYDIUM SEJMU
L. dz. SPS-WP.020.165.10.2021
Data wpływu 06.07.2021

Uwagi do projektu ustawy o zmianie ustawy o usługach płatniczych

Przedłożony do zaopiniowania prezydencki projekt (druk sejmowy nr 1221) ustawy o zmianie ustawy z dnia 19 sierpnia 2011 r. o usługach płatniczych (Dz.U. z 2020 r. poz. 794 i 1639 oraz z 2021 r. poz. 355; dalej cyt. jako „u.u.p.”) zawiera propozycję dodania w u.u.p. art. 59ea, który ma – w warunkach obecnego intensywnego rozwoju płatności bezgotówkowych - gwarantować konsumentom możliwość dokonywania płatności także w formie gotówkowej znakami pieniężnymi emitowanymi przez Narodowy Bank Polski. Z propozycją uregulowania tej kwestii wystąpił do Prezydenta RP Prezes NBP.

Obrót bezgotówkowy jest wygodny i szybki, gwarantuje większe bezpieczeństwo, sprawdza się w warunkach zagrożenia epidemicznego. Z drugiej jednak strony w Polsce wciąż znaczna liczba ludności (np. część seniorów) nie ma kont bankowych lub nie posługuje się kartami płatniczymi, zastrzeżenie płatności wyłącznie w formie bezgotówkowej godzi więc w interesy tych osób. Możliwość zapłaty gotówką jest ponadto pożądana na przykład na wypadek awarii systemu płatności elektronicznej.

Akceptując więc generalnie ideę ochrony konsumenta w tej materii, należy zgłosić do projektu następujące uwagi.

W uzasadnieniu projektu (s. 10) wskazuje się ogólnie, że „W przypadku wprowadzenia zaproponowanego rozwiązania do polskiego systemu prawa każdy konsument zyska *de facto* prawo wyboru co do formy zapłaty”. Ten fragment uzasadnienia zbyt szeroko ujmuje skutki proponowanego art. 59ea u.u.p. w stosunku do jego treści. Przepis ten przewiduje bowiem ograniczenie tylko w jednym kierunku. Zabrania mianowicie uzależniania zawarcia umowy od dokonania zapłaty w formie bezgotówkowej,

nie zabrania natomiast jego uzależnienia od zapłaty w formie gotówkowej. Wprowadzenie tego drugiego rodzaju ograniczenia nie jest zresztą intencją projektodawcy, skoro zmiana ma dotyczyć tylko ustawy o usługach płatniczych, a zatem odnosić się do akceptantów, którzy z definicji akceptują płatności bezgotówkowe. Przepis nie dotyczy natomiast podmiotów niebędących akceptantami i zawierającymi umowy z zastrzeżeniem płatności w gotówce. Uzasadnienie jest więc w tym miejscu niespójne ze skutkami proponowanej regulacji, która ma przecież odnosić się tylko do czynności z udziałem akceptantów. Przedsiębiorcy nadal nie będą mieć obowiązku zapewnienia konsumentowi możliwości zapłaty kartą i będą mogli żądać wyłącznie zapłaty gotówkowej, w tych umowach konsument nie będzie miał więc wyboru formy zapłaty.

Ponadto projekt - ani w treści proponowanych przepisów, ani w uzasadnieniu - nie precyzuje sankcji za naruszeniu przewidzianych w art. 59ea zakazów: uzależniania zawarcia umowy z konsumentem o świadczenie usługi lub sprzedaży towaru od dokonania zapłaty w formie gotówkowej, odmowy przyjęcia zapłaty od konsumenta znakami pieniężnymi emitowanymi przez NBP, nakładania i pobierania dodatkowych opłat za zapłatę tym znakami oraz różnicowania ceny w zależności od formy zapłaty.

Uzasadnienie wprowadzenia powyższej regulacji koncentruje się na wykazaniu, że będzie ona koniecznym ustawowym ograniczeniem zasady swobody umów, gdyż „żądanie przez akceptanta zapłaty w formie bezgotówkowej zostanie uznane za niezgodne z ustawą”, tj. z art. 59e u.u.p. Wyrażający zasadę swobody umów art. 353¹ k.c. nie określa sankcji jego naruszenia. W świetle przepisów części ogólnej kodeksu cywilnego czynność prawna sprzeczna z ustawą albo mająca na celu obejście ustawy jest nieważna, chyba że właściwy przepis przewiduje inny skutek, w szczególności ten, iż na miejsce nieważnych postanowień czynności prawnej wchodzi odpowiednio przepisy ustawy (art. 58 § 1 k.c.). Jeżeli nieważnością jest dotknięta tylko część czynności prawnej, czynność pozostaje w mocy co do pozostałych części, chyba że z okoliczności wynika, iż bez postanowień dotkniętych nieważnością czynność nie zostałaby dokonana (art. 58 § 3 k.c.). W uzasadnieniu nie odwołano się jednak do tego przepisu ani do żadnych przepisów konsumenckich (np. o niedozwolonych postanowieniach umownych czy o nieuczciwych praktykach rynkowych). Projekt wymaga więc uzupełnienia o wskazanie, jakie środki

ochrony konsumenta mają służyć egzekwowaniu obowiązków ciążących na akceptantach. W uzasadnieniu (s. 13) wskazano jedynie bez bliższego wyjaśnienia, że „skutkiem prawnym projektowanej ustawy będzie nałożenie na akceptantów obowiązku akceptacji znaków pieniężnych emitowanych przez NBP, a co za tym idzie ewentualna odpowiedzialność tych podmiotów za nieprzyjmowanie gotówki (odmowę sprzedaży)” .

W tym kontekście nie jest m.in. jasne, co należy rozumieć w projekcie pod pojęciem „uzależnienia zawarcia z konsumentem umowy o świadczenie usługi lub sprzedaży towaru od dokonania zapłaty w formie bezgotówkowej”. Z uzasadnienia (s. 4) wynika, że w przepisie tym ma chodzić o ofertę zawarcia umowy sprzedaży lub świadczenia usług skierowaną przez akceptanta do ogółu konsumentów. Przepis rozumiany literalnie oznaczałby natomiast, że zakaz obejmuje także sytuacje, gdy do zawarcia umowy nie doszło, gdyż konsument nie zdecydował się jej zawrzeć z uwagi na wymaganą płatność bezgotówkową (np. wobec zamieszczenia w witrynie sklepowej informacji o odmowie przyjmowania zapłaty gotówką). W odniesieniu do takiej sytuacji nie miałby racji bytu sankcja nieważności umowy, inna sankcja nie jest zaś wyraźnie wskazana.

Z kolei, jeśli chodzi o sformułowanie „akceptant nie może odmówić przyjęcia zapłaty od konsumenta znakami pieniężnymi emitowanymi przez NBP”, powstaje wątpliwość, czy jeżeli w umowie zastrzeżona została płatność wyłącznie w formie bezgotówkowej, umowa byłaby nieważna, czy też byłaby ważna, a konsument mógłby mimo to wykonać swoje zobowiązanie, dokonując płatności w formie gotówkowej.

Brak także określenia sankcji w przypadku, gdy zgodnie z art. 59ea ust. 3 projektu akceptant nałoży lub pobierze dodatkową opłatę z tytułu przyjęcia zapłaty znakami pieniężnymi emitowanymi przez NBP albo będzie różnicował cenę w zależności od formy zapłaty.